

מראי מקומות - יומא

מה.

ואינו כלל לצורך הקרבנות [וראה ברש"ש שהעיר על רש"י מדוע לא פירש כהרמב"ם].

והקשה הלחם משנה, מדוע לא הזכיר הרמב"ם בסדר המערכות וסידור גזרי עצים, גם את סידור המערכה של קיום האש. וכן קשה על אביי, שלא הזכיר מערכה זו בסדר המערכות, אבל בזה יש לדחות שסבר כרבי יהודה, שלא היתה עוד מערכה, אבל על הרמב"ם קשה. ותיירץ, שאותה של קיום האש אין לה שעה קבועה ואין לה סדר, שבכל שעה מהיום יכול לעשותה, ולכך לא הזכירה הרמב"ם, שהרי לא הזכיר אלא דברים הנצרכים להעשות על הסדר, וכך יש לתרץ גם על אביי שלא הזכירה.

ובשו"ת בנין שלמה (סי' א' אות ו') כתב, שלהדעות שהמערכה של קיום האש היא רק כדי שיהיו עצים על אש המערכה אם יכבה, יש לומר שזהו דוקא כשלא היו עושין רצונו של מקום, אבל בארבעים שנה שהיה שמעון הצדיק כהן גדול, לא היו צריכין לאותה האש, וכיון שלא היו מוכרחין לעשותה לא הזכירה.

ו. ההוא להצתת אליתא הוא דאתא

בחידושי רבי אריה לייב (א, כ, ד) חקה, האם דין נתינת אש על המזבח והצתת אליתא דין אחד הם, אלא שבאלא הפסוק היינו סבורים שיכול להצית את העצים שלא על גבי מזבח, והשמיעונו שגם הצתת האליתא צריכה להיות על המזבח. או שהם שני דינים נפרדים, וכן מבואר בתוספות, שדין נתינת אש על המזבח יכול להתקיים גם בנדלק על ידי הרוח, ומצות הצתת אליתא היא מעשה הצתה והדלקה.

עוד הביא שהרמב"ם (תמידין ומוספין ב, ט) כתב דין הצתת אליתא על גבי המזבח רק לגבי מערכה שלישית של רבי יוסי, וקשה, שלכאורה היה צריך לכותבו לגבי כל המערכות. והחינוך הוסיף, שלרבי יוסי אפשר לקיים את דין אש תמיד על המזבח רק על ידי מערכה שלישית זו, ולא על ידי שאר המערכות.

וביאר רבי אריה לייב, שלדעת הרמב"ם והחינוך, סובר רבי יוסי שהמערכה השלישית חלוקה ביסודה משאר המערכות. שעיקר המצוה של המערכה גדולה והשניה היא רק כדי שיהיו עצים ואש לצורך ההקטרה, אבל המערכה שלישית אינה כן, אלא כל דינה הוא לקיום האש, ועל כן רק באותה מערכה יש דין הצתת אליתא, ורק באותה מערכה יכול לקיים דין מצות קיום האש, שהרי רק במערכה זו יש דין עצמי שיהא אש, ואין זה רק היכי תמצוי שתהיה הקטרה.

א. זהב פרוים שדומה לדם פרים

הטעם שדווקא ביום הכיפורים השתמשו בזהב אדום זה, ביאר התוספות יום טוב בשני דרכים: א. כיון שהוא החשוב שבשבעת מיני הזהב, לפי שהמאוחר הוא החשוב יותר, לכך השתמשו דוקא ביום הכיפורים בזהב זה. ב. כיון שדומה לדם פרים, ומצות היום להביא דם הפר לפני ולפנים, לכך השתמשו בזהב הדומה לו.

ב. אלא להביא דקה מן הדקה

בספר שמועת חיים כאן הביא בשם הגרי"ז שהדין שביום הכיפורים צריך להיות דקה מן הדקה, אינו שיעור בדקות, שהרי אין שיעור לדקות של כל השנה, וממילא אין שיעור לדקה מן הדקה שביום הכיפורים, אלא שהיא מצות שחיקה פעם נוספת, שבכל השנה צריך רק שחיקה אחת, וביום הכיפורים צריך שתי שחיקות, ועיין שם עוד מה שכתב בזה.

ג. והיום עולה באמצע ויורד באמצע

רש"י במשנה גרס 'עולה באמצע', אבל הרמב"ם (עבודת יוה"כ ב, ה) גרס 'עולים ויורדים', וכן גרסו הריטב"א שם והתוספות ישנים כאן. וביארו שהיינו הכהנים האחרים שעלו עמו, שגם הם עולים ויורדים באמצע, והיו עולים עמו או לכבודו של הכהן הגדול, או לסייעו בהיפוך הצנורא וכיוצא בו. ובפירוש המשניות כתב הרמב"ם, שמפני כבודו של הכהן גדול הטריחו את הכהנים שיעלו ויורדו באמצע הכבש לפניו.

ד. ואחת שמוסיפין בו ביום

פירש רש"י, ליטול ממנה גחלים לקטרת של לפני ולפנים. אבל הרמב"ם (עבודת יוה"כ ב, ה) כתב, שמוסיפין מערכה כדי להדר המזבח ולעטר. ובהגהות מים חיים על הרמב"ם נקט שלדעת הרמב"ם נטלו גחלים לקטרת שלפני ולפנים ממערכה גדולה. אבל בחידושי רבי אריה לייב (א, כ, ג) הביא מתוספתא שהיו נוטלים הגחלים ממערכה החדשה, ועיין שם מה שביאר בדברי הרמב"ם בזה.

ה. ואחת של קיום האש

פירש רש"י, שאם אין אש של מערכה גדולה מתגבר מוסיפין עליו מזה. אבל הרמב"ם (תמידין ומוספין ב, ה) כתב: 'ומערכה שלישית אין עליה כלום אלא לקיום מצות האש שנאמר אש תמיד תוקד'. (ויש שהעירו שהגמרא הביאה פסוק אחר לרבי יוסי, מ'והאש על המזבח תוקד בו, וצ"ע). וביאר הלחם משנה, שהרמב"ם לא פירש כרש"י שדין מערכה שלישית הוא שמא לא יהא אש על המערכה גדולה, אלא שהמצוה היא, שתהא אש תמיד,

מראי מקומות - יומא

מ"ה. (המשך)

שצריך מזבח, ממילא אנו יודעים שהם עבודות ופסולות בזה, ולזה הקשה, וכי תעלה על דעתך וכו', שהרי עבודה ודאי פסולה בזה.

ח. מנין לאברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב שסודרן ע"ג המזבח

הקשה הגבורת ארי (במלואים), והרי כבר התחילו בהקטרתן מבערב, ומדוע אמרו שסודרן על גב המזבח, וכי מי הורידן שצריך לחזור ולסודרן. ועוד, מהו שאמרו 'ואם אין מחזיקן', הרי מקודם החזיקן, ומדוע עתה אין מחזיקן. ותירץ, שיש לגרוס סודרן על 'צידי' המזבח, ואם אין הצדדים מחזיקן סודרן על הכבש, אבל אינם נשארים עם המערכה ממש. וכך הוא לשון הרמב"ם (תמידין ומוספין ב', ה') 'אבל אברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב נותנין אותן בצדי מערכה גדולה'.

אבל לרש"י ושאר ראשונים הסוברים שדין מערכה שלישית היא כדי שתהא אש על המערכה גדולה, אין חילוק בין המערכות, ובכולם יש דין הצתת אליתא, וגם דין אש תמיד יש בכולם (וגם להרמב"ם לדעת רבי יהודה, שיש רק שתי מערכות, אינם חלוקים ביסוד דינם, אלא בשניהם יכול לקיים דין אש תמיד, ובשניהם יש דין הצתת אליתא).

ז. וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח

כתב המשנה למלך (ביאת מקדש ט', ט"ו) שמסתימת הרמב"ם משמע שאין בכניסת זר למזבח איסור תורה (להסוברים שהמשנה בפ"א בכלים שמונה את המעלות של כל המקומות בירושלים ובית המקדש הם מדרבנן). והקשה המשנה למלך, שאם כן מה הקשה רבי שמעון לרבי יהודה, והרי ודאי תעלה על דעתו שזר קרב לגבי מזבח, שהרי אין איסור בדבה. ותירץ, שלהרמב"ם אין כוונת הגמרא לומר שאין אפשרות של זר לגבי מזבח, אלא שכיון